

1303

Elementar of *antora*

Odbitka z czasopisma Polskiego Towarzystwa Przyrodników im. Kopernika

KOSMOS XXXVII.

1912.

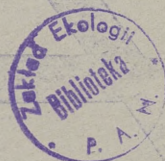
Materyały do fauny skorupiaków krajowych. I.

Ostracoda-Maźoraczki.

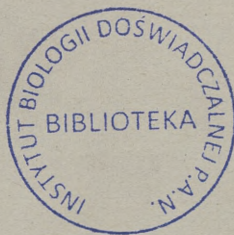
[Contribution à l'étude de la faune des Ostracodes de la Pologne],

podał

JAN GROCHMALICKI.

S. 286.

L W Ó W.

1. ZWIĄZKOWA DRUKARNIA WE LWOWIE, UL. LINDEGO L. 4.

1912.

*Wsk
du Sep. 2455.
29 2009
20*

Materyały do fauny skorupiaków krajowych. I. Ostracoda-Maźoraczki.

[Contribution à l'étude de la faune des Ostracodes de la Pologne],

podał

JAN GROCHMALICKI.

Od pojawienia się pracy prof. Wierzejskiego ¹⁾, która była pierwszą próbą zestawienia skorupiaków wód naszych, jedynie praca prof. Dybowskiego i Grochowskiego ²⁾, przyniosła nam dokładniejszą znajomość wioślarek krajowych. O skorupiakach innych rzędów napotykaemy zaledwie drobne wzmianki w kilku zapiskach faunicznych, oraz w pracach nad planktonem. Biorąc od lat dwu udział w opracowaniu monografii przyrodniczej ziemi Sokalskiej, pracy podjętej przez Muzeum im. Dzieduszyckich we Lwowie, zebrałem znaczny materiał skorupiaków, których opracowaniem zajmuję się obecnie.

Materyał zebrany w Sokalskiem wzbogaciły jeszcze zbiory z okolicy Lwowa oraz z rozmaitych okolic kraju, tak, że już z materiału, którym obecnie rozporządzam, można dorzucić niejednen szczegół do ogólnej znajomości tej gromady zwierząt. Opracowanie gruntowne, oraz choćby pobieżne zebranie materyałów z całego kraju, wymaga jeszcze wielu lat pracy, toteż poniżej podaję krótki spis gatunków z rzędu maźoraczek, które znalazłem dotychczas, a którato grupa w „Przeglądzie fauny“ prof. Wierzejskiego, reprezentowaną była przez szczupłą zaledwie ilość gatunków.

¹⁾ Dr. A. Wierzejski: Przegląd fauny skorupiaków galicyjskich. [Spraw. Komisyi fizyogr. Kraków 31 (1895)].

²⁾ B. Dybowski i M. Grochowski: Spis systematyczny Wioślarek (Cladocera) krajowych [Kosmos (1895.) 20].

Gatunki które podał prof. Wierzejski były następujące:

1. *Notodromas monacha*. O. F. M.
2. *Candona pubescens*. Koch.
3. *Candona candida*. O. F. M.
4. *Typhlocypris eremita*. Vejd.
5. *Cypria ophtalmica*. Jurine.
6. *Cyclocypris laevis*. O. F. M.
7. *Cypridopsis vidua*. O. F. M.
8. *Cypris strigata*. O. F. M.
9. *Cypris pubera*. O. F. M.
10. *Cypris incongruens*. Ramdohr.
11. *Cypris fasciata*. O. F. M.

Z pośród powyżej wymienionych małżoraczków przynależnych do naszej fauny nie znalazłem dotychczas tylko jednego a mianowicie *Typhlocypris eremita*, którego poławiał Dr. Jaworowski¹⁾ w studniach lwowskich.

Gatunki, które dotychczas oznaczyłem są następujące:

Rodzina: *Cypridae*.

1. Podrodzina: *Candoninae*.

Rodzaj: *Candona*.

12. *Candona Weltneri*. Hartwig.

Forma zbliżona do *C. candida*, znamienna rozmiarami widełek (furca). Znalaziona po raz pierwszy przez Hartwiga pod Berlinem, następnie przez G. W. Müllera w okolicach Gryfii i Osnabrücku. Uważana jest za formę bardzo rzadką, północno-europejską. Kilka ♀ gatunku tego złowiłem 2. IV. 1912. w Sokalskiem (Horodelec) w bagnie śródpolnem powstałem z roztopów wiosennych.

13. *Candona paralella* G. W. Müller.

Gatunek z grupy *C. pubescens*, znaleziony przez Müllera w pobliżu Gryfii i *Lienenklausa* w okolicy Osnabrücku. Dotychczas nieznany był ♂ gatunku tego, nieliczną ilość osobników ♂ i ♀ posiadam z Sokalskiego (Horodelec 2. IV. b. r.). Szczegółowy opis samca podam na innem miejscu.

¹⁾ Dr. A. Jaworowski: Fauna studzienna miast Krakowa i Lwo-
wa. [Sprawozd. Komisji fizyogr. 28 (1893.).]

14. *Candona fallax*. G. W. Müll.

Gatunek niezbyt znamienny, dyagnozy jego bowiem są zbieżne z *C. pubescens*. Formę tą oznaczyłem opierając się na różnicach w budowie organów płciowych ♂, które zdaniem Müllera mają stanowić cechę wyróżniającą go od trzech innych *C. pubescens*, *paratella* i *insculpta*. Znaleziona w Sokalskiem w Radwańcach w bagnie śródleśnem 21. IV. 1911. Znana dotąd z okolic Gryfii, Berlina i Hamburga.

15. *Candona fabaeformis*. Fischer.

Cztery okazy gatunku tego złowiłem 29. IV. 1912 w stawku w Boratynie ob. Sokala. Forma znana z Francyi, Czech, Rosyi i północnych Niemiec.

16. *Candona detecta* (Protzi). Hartwig.

Zbliżona nieco wyglądem do poprzedniej, wyróżniająca się od niej silnym fałdem skorupki samca w okolicy przystępnej. Łowiłem ją 2. IV. b. r. w Sokalskiem w bagienkach na Horodelcu i w stawie na Poturzyckiej Wólce. W większej ilości okazów zebrał mi ją P. Mydlarski sł. fil. w stawku w Hucie Zielonej ob. Potylicza 17. XI. 1912. Zaliczana do form Północnej Europy, znana również z Szwajcaryi.

17. *Candona marchica*. Hartwig.

Dwa okazy ♂ i ♀ tego gatunku znalazłem w stawie na Poturzyckiej Wólce 2. IV. 1912. Znana z okolic Gryfii i Berlina oraz z Szwajcaryi.

Rodzaj: *Paracandona*.

18. *Paracandona euplectella*. Brady & Norman.

Najpiękniejsza forma słodkowodna. Zebrałem ją w 4 okazach dnia 4. VIII. 1911 na Kopytowiec obok Poturzycy w Sokalskiem. Uważana za formę północno-europejską i północno amerykańską.

2. Podrodzina: *Ilyocyprinae*.

Rodzaj: *Ilyocypris*.

19. *Ilyocypris gibba*. Ramdohr.

Jeden okaz złowiłem w Sokalskiem, bardzo licznie zbierałem ją w Jaryszowie ob. Mohylowa na Podolu w roku 1911.

W kilku okazach znalazłem ją w ślepej zakolu Dniestru ob. Halicza.

3. Podrodzina: Cyclocyprinae.

Rodzaj: *Cyclocypris*.

20. *Cyclocypris pygmaea*. Croneberg.

Gatunek dość znamienity. Jednakże w całym rodzaju *Cyclocypris* dyagnozy gatunków wymagają gruntownej rewizji. Właściwe samcom gatunku tego ciernie u podstawy widełek, znajdują się również dość często u samic. W żadnym z opisów nie uwzględniono szeregu rzęsek osadzonych wzdłuż widełek ani też grzebyka szczecin u nasady IV. człona szczoteczki (putzfuss). Jestto jeden z pospolitszych gatunków zwykle w towarzystwie *Cycloc. laevis* napotykanym.

4. Podrodzina: Potodromatinae.

Rodzaj: *Cyprois*.

21. *Cyprois flava*. Zaddach.

Jeden z rzadkich gatunków małżoraczków o wybitnych znamionach. Znalazłem go w planktonie wiosennym zebrany przez P. Słonimskiego sł. fil. ze stawku w Drewnicy pod Warszawą. Müller podaje go z okolic Gryfii, znany następnie z Anglii, Rosyi i Norwegii.

5. Podrodzina: Cyprinae.

Rodzaj: *Cypris*.

22. *Cypris Fischeri*. Lilljeborg.

Forma do *C. fasciata* podobna. Znalazłem ją bardzo licznie występującą w planktonie z kałuż przydrożnych w Gródku Jagiellońskim, który zebrał wiosną b. r. P. Kwiatkowski sł. fil. Gatunek ten należy do rzadszych, notowany dotąd z Czech, półn. Niemiec, Szwecyi i Norwegii.

23. *Cypris crassa*. O. F. M.

Jeden z rzadszych gatunków, bardzo znamienity. Samiec dotychczas nie był opisany. Osobniki obu płci poławiałem bardzo licznie w okolicy Sokala (Wólka poturzycka, Skomorochy, Tartaków) w kałużach wiosennych. Europa północna.

24. *Cypris virens*. Jurine.

W gatunku tym G. W. Müller wyróżnia trzy odmiany obessa, media, acuminata. Wśród okazów znalezionych zdołałem wyróżnić tylko dwie odmiany acuminata i media, jednak sądzę, że bliższe rozpatrzenie materiału pozwoli wykazać cały szereg przejść pomiędzy niemi. Często u nas jak poprzednia, znajdowałem je zazwyczaj razem. Forma rzadka, znana z kilku miejsc Europy północnej i środkowej, w Algierze napotykana w wodzie słonej. Notowana również z Azorów i Północnej Ameryki.

25. *Cypris fuscata*. Jurine.

Znam ją z kilku miejsc Wołynia i Podola. Często wykazuje wahania osobnikowe, szczególnie w ukształceniu widełek i uciernieniu szczęki. G. Müller wyróżnia w gatunku tym dwie odmiany; w rozpatrywanym dotąd materiale różnic tych nie dostrzegłem. Europa, Ameryka północna.

26. *Cypris reticulata*. Zaddach.

Jedna z najbardziej znamiennych form, nie trudna do wyróżnienia po siatkowatym wzorze skorupki. Ponieważ jednak skulpturę tego rodzaju okazują często osobniki młode u gatunków pokrewnych, dyagnozy u niektórych autorów różnią się znacznie. Łowiłem ją kilkakrotnie wiosną w okolicach Sokala. Czechy, Europa północna.

27. *Cypris Lienenklausi v. serrata*. G. W. Müll.

Gatunek znaleziony dwukrotnie w r. 1880/1 w okolicach Gryfi przez Müllera. Odtąd nie podawany wcale. Dwa okazy i jedną skorupkę pustą tego gatunku, znalazłem w próbie planktonu ze stawu w Siedliskach (Sokal).

6. Podrodzina: Cypridopsinae.

Rodzaj: *Cypridopsis*.

28. *Cypridopsis Hartwigii*. G. W. Müller.

Forma łatwa do poznania po szeregu guzów na przodzie prawej skorupki. W niewielu okazach znalazłem ją w Bugu za Ulwówkiem w Sokalu w roku 1911. Dotąd znana z okolic Berlina.

Spis powyższy przynosi nam zatem 17 gatunków nowych dla fauny ziem polskich, wraz przeto z wykazanymi przez Prof. Wierzejskiego 11 gatunkami i jednym opisanym dawniej przezemnie¹⁾, stwierdzonem zostało dotychczas znachodzenie się u nas 29 gatunków małżoraczków. W faunie Czech wyróżniano do roku 1891²⁾ gatunków 28; fauna Niemiec obejmuje według Müllera³⁾ 62, według Vavry⁴⁾ 69 gatunków.

Wśród materiału, który już obecnie posiadam, znajduje się 3 formy nieznanne i kilka przypuszczam już wykazanych, nie podaję ich jednak obecnie, ponieważ bądź z braku większej ilości osobników bądź z braku samców, które szczególnie w rodzaju *Candona* dostarczają bardzo ważnych szczegółów dyagnostycznych, dokładnie nie mogłem ich oznaczyć.

Zaznaczam również, że spis powyższy sporządzony został na podstawie uznanych dotąd dyagnoz, pewny jednak jestem, że przy większym i zupełniejszym materiale oraz gruntowniejszem opracowaniu bez wątpienia zajdzie potrzeba poczynienia pewnych zmian.

Z Pracowni Instytutu Zoologicznego Uniw. Lwowskiego.

---

¹⁾ Grochmalicki J.: Cypris Nusbaumi nov. spec. nowy gatunek małżoraczka z rodziny Grzępików (Cypridae). [Księga pamiątk. ku czci prof. Nusbauma, i Zool. Anz. (1912.)]

²⁾ Vávra W.: Monographie der Ostracoden Böhmens. [Arch. d. naturwiss. Landesdurchforschung von Böhmen (1891.)]

³⁾ Müller G. W.: Deutschlands Süßwasser-Ostracoden. Zoologica. Stuttgart (1900.)

⁴⁾ Vávra W.: Ostracoda, Muschelkrebse. Die Süßwasserfauna Deutschlands. hrg. von Brauer (1909).

R É S U M É.

Dans la liste ci-dessus l'auteur indique 17 espèces des Ostracodes nouveaux pour les eaux de la Pologne recueillies en 1911, 1912 en Wolhynie et Podolie. Donc la somme totale de 11 Ostracodes indiquée par M. W i e r z e j s k i s'élève à 29 espèces y compris *Cypris Nusbaumi* décrite dernièrement par l'auteur.

Ces espèces sont: *Candona Weltneri*, *paralella*, *fallax*, *fabaeformis*, *detecta* (Protzi) et *marchica*; *Paracandona euplectella*, *Ilyocypris gibba*, *Cycloocypris pygmaea*, *Cyprois flava*, *Cypris Fischeri*, *crassa*, *virens*, *fuscata*, *Lienenklausii*; *Cypridopsis Hartwigii*.

Outre les espèces mentionnées plus haut, comme ailleurs, l'auteur a trouvé un mâle de *Candona paralella*, et trois espèces inconnues; leur liste sera donnée plus tard.

